

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΠΟΣ

«Ο Κυπριακός Κοινωνικός Σχηματισμός (1191-2004)» Από τη συγκρότηση στη διχοτόμηση

► Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΒΑΣΙΛΑΚΗ***

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΛΙΓΕΣ ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ, εκδόθηκε από τον Σπύρο Σακελλαρόπουλο, αναπληρωτή καθηγητή του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου, το βιβλίο «Ο Κυπριακός Κοινωνικός Σχηματισμός (1191-2004)». Από τη συγκρότηση στη διχοτόμηση», εκδόσεις Τόπος. Πρόκειται για μια πολύ φιλόδοξη δουλειά, καρπό πολυετούς μελέτης του συγγραφέα, μελέτης των εξελίξεων στην Κύπρο από την περίοδο της Φραγκοκρατίας μέχρι το δημοψήφισμα για το σχέδιο Ανάν. Η χρονική έκταση του περιεχομένου του βιβλίου αποτελεί από μόνη της μια συμβολή στην επιστημονική έρευνα, αφού λίγες είναι οι αντίστοιχες προσπάθειες. Για την τεκμηρίωση των συμπερασμάτων του, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί πλήθος πρωτογενών και δευτερογενών πηγών.

ΑΠΟ ΠΛΕΥΡΑΣ ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΟΥ, αρχικά ο Σακελλαρόπουλος παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά της δυτικής κυριαρχίας, όπως αυτή διαμορφώθηκε από το 1191 μέχρι το 1571, τη συγκρότηση του φεουδαρχικού τρόπου παραγωγής, τις διαφορές μεταξύ Φραγκοκρατίας και Ενετοκρατίας, το βαρύ καθεστώς εκμετάλλευσης που υφίσταντο οι καλλιεργητές της γης. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η περίοδος της οθωμανικής εξουσίας, όπου αναδεικνύονται οι ιδιαιτερότητες του ασιατικού τρόπου παραγωγής, το σύστημα οργάνωσης της κρατικής εξουσίας, οι εξεγέρσεις ορθόδοξων και μουσουλμάνων απέναντι στην τοπική αλλά και την κεντρική εξουσία, ο ιδιαίτερα αναβαθμισμένος ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας (με τρόπο πρωτότυπο για τα επικρατούσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία).

Η επικράτηση των Βρετανών το 1878, ως αποτέλεσμα της κρίσης της εξουσίας της Πύλης, θα φέρει μια σειρά από νέα στοιχεία, όπως η δημιουργία ενός είδους νομοθετικού σώματος, όπου όμως την πλειοψηφία θα έχουν πάντα οι Βρετανοί με τους Τουρκοκύπριους, η παγίωση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης κ.λπ. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως ο Σακελλαρόπουλος εστιάζει σε ορισμένες πλευρές όχι ιδιαίτερα γνωστές στο ευρύ κοινό. Έτσι, αναδεικνύονται οι αντιθέσεις στο εσωτερικό της Εκκλησίας που κρατούν μέχρι τα πρώτα χρόνια του 20ού αιώνα, οι ενδοελληνοκυπριακές διαμάχες σχετικά με τον τρόπο επίτευξης της Ένωσης, ο ρόλος του νεοσύστατου Κομμουνιστικού Κόμματος Κύπρου, αλλά και οι διαφωνίες που υπήρχαν στο εσωτερικό της τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου θα φέρει με μεγαλύτερη ορμή το αίτημα της Ένωσης στο προσκήνιο, αλλά μαζί με αυτό θα αναδειχθούν και ζητήματα, όπως η σκληρή διαπάλη μεταξύ ελληνοκυπριακής Δεξιάς και ελληνοκυπριακής Αριστεράς, η επαναφορά της Εκκλησίας ως κέντρου εξουσίας, η δημιουργία των πρώτων ελληνοκυπριακών και τουρκοκυπριακών κομμάτων.

Το αίτημα της Ένωσης θα δεσπόζει μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '50 και θα εξελιχθεί ανάλογα με τους διεθνείς και εσωτερικούς συσχετισμούς. Ο Σακελλαρόπουλος δείχνει πως η Αθήνα επιθυμούσε την

AP PHOTO / PETROS KARADJIAS

ένωση, αλλά δεν τολμούσε να έρθει σε ευθεία σύγκρουση με τους ΝΑΤΟϊκούς εταίρους της, η Τουρκία αντιστεκόταν σε κάθε μορφή ένωσης, η Βρετανία δεν συζητούσε την πλήρη αποχώρησή της από το νησί, οι ΗΠΑ δεν επιθυμούσαν ενδο-ΝΑΤΟϊκές εντάσεις και η ΕΣΣΔ δεν ήθελε τον περαιτέρω έλεγχο της Κύπρου από μια ΝΑΤΟϊκή χώρα. Στο εσωτερικό των Ελληνοκυπρίων είχαν αναπτυχθεί τρεις πόλοι (μακαριακό κέντρο, ΕΟΚΑ, ΑΚΕΛ), με προεξάρχουσα τη σημασία του μακαριακού κέντρου.

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ του ανεξάρτητου κράτους και η πρώτη διχοτόμηση του 1964 θα αναδείξουν τις δομικές αντιφάσεις που είχαν οι Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, αφού η ίδια η πραγματικότητα καθιστούσε ανέφικτη τη λειτουργία ενός κρατικού μηχανισμού με τέτοιο εύρος δυνατοτήτων θεσμικών αναπομπών από την πλευρά της μειοψηφίας. Παράλληλα, και σε γνώση αυτού του προβλήματος, οι κυρίαρχοι κύκλοι των δύο εθνοτήτων προετοίμαζαν την ένοπλη αντιπαράθεση. Οι εξελίξεις του 1964 θα κατοχυρώσουν σε διεθνές επίπεδο τη νομιμότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας, γεγονός που μέχρι σήμερα αποτελεί βασικό πλεονέκτημα των Ελληνοκυπρίων. Μέχρι το 1967 οι διεθνείς συσχετισμοί ευνοούσαν την ελληνική πλευρά, πράγμα που αλλάζει τότε και λόγω της φιλοτουρκικής μεταστροφής της ΕΣΣΔ, αλλά και εξαιτίας του φόβου της χούντας πως

μια ελληνοτουρκική σύρραξη θα είχε δυσμενή αποτελέσματα. Η ανατροπή Παπαδόπουλου και το πραξικόπημα Ιωαννίδη που θα ακολουθήσει θα οδηγήσουν στην τουρκική εισβολή, η οποία θα επικυρώσει τον αρνητικό συσχετισμό δύναμης.

ΑΠΟ ΕΚΕΙ ΚΑΙ ΠΕΡΑ η ελληνοκυπριακή πλευρά θα επιχειρεί να διαπραγματευτεί με την τουρκοκυπριακή εκκινώντας κάθε φορά από ένα χαμηλότερο επίπεδο προσδοκιών, με αποκορύφωμα το σχέδιο Ανάν. Οι Ελληνοκύπριοι θα το απορρίψουν τόσο λόγω των εμφανών προβλημάτων λειτουργίας του, πολύ μεγαλύτερων από αυτών του Συντάγματος του 1960, όσο και διότι το ίδιο το Κυπριακό δεν αποτελεί, εδώ και αρκετά χρόνια, καθοριστικό στοιχείο της καθημερινότητάς τους.

Το βιβλίο του Σακελλαρόπουλου αξίζει να διαβαστεί γιατί, ασχολούμενο με μια πολύ μεγάλη ιστορική περίοδο, προβάλλει, εντάσσοντάς τα στο ευρύτερο πλαίσιο ενδογενών και εξωγενών συσχετισμών, ζητήματα όπως η εξέλιξη των σχέσεων εξουσίας, η πορεία της κυπριακής οικονομίας, οι μετασχηματισμοί της κοινωνικής διαστρωμάτωσης (ειδικά την περίοδο της καπιταλιστικής ανάπτυξης), οι μεταλλαγές στις στάσεις της τουρκοκυπριακής μειονότητας, οι αλλαγές στις προτεραιότητες των ξένων δυνάμεων...

*Διδάκτωρ Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών του Παντείου

